

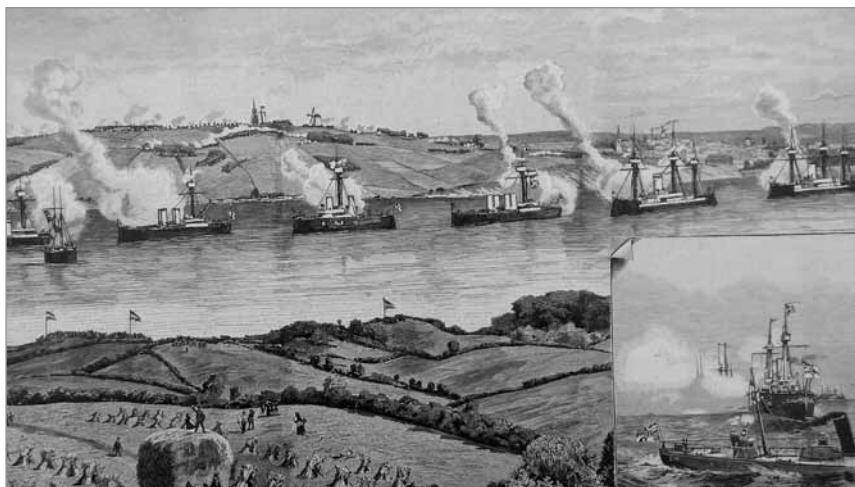
Kejsermanøvren 1890

I det tyske kejserrige opstod en særlig tradition for at afholde en stor militæromanøvre næsten hvert år, som regel over nogle dage i september måned. Oprindeligt havde manøvrerne et rent praktisk formål, nemlig at øve troppernes sammenspil i felten, men fra 1888, da Wilhelm II blev kejser, antog de mere og mere karakter af en "prunkmanøvre".

I 1889 var der lagt op til en storstilet fejring af 25-året for stormen på Dybbøl 18. april 1864 og den efterfølgende erobring af Als den 29. juni, som betragtedes som første trin i grundlæggelsen af det tyske kejserrige.

Imidlertid nedlagde rigskansler Otto von Bismarck direkte forbud mod den påtænkte fejring for ikke at støde danske følelser. Bismarck led ellers ikke af "fine fornemmelser", men han havde næse for hvad der var politisk klogt eller uklogt i den aktuelle situation. Han havde gennem længere tid været på kollisionskurs med kejser Wilhelm II, hvilket medførte hans afsked i marts 1890.

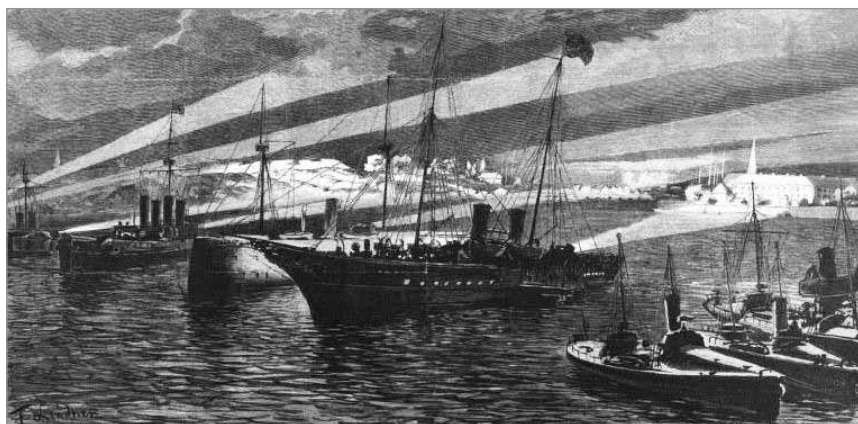
Måske som en slags kompensation for manglende festligheder i 1889, fik kejsermanøvren i 1890, som netop var henlagt



Fra flådemanøvren i Vemmingbund set fra Broager, nærmere bestemt Gammelmark, hvor de preussiske batterier, som i 1864 bombarderede Sønderborg, havde ligget

til Flensborg-Sønderborg-Dybbøl, et ekstraordinært omfang, idet den omfattede både hær- og flådeenheder, og man regnede med, at denne storstilede demonstration af kejserrigets storhed og magt ville tiltrække rigtig mange mennesker, såvel lokale som udefra kommende.

Lørdag den 6. september 1890 bragte byens tysksindede avis *Sonderburger Zeitung* i en særudgave programmet for manøveren, som skulle foregå i løbet af de første dage af den kommende uge, samt en mængde annoncer fra handlende og værelsesudlejere, som håbede på en betydelig meromsætning. Den danske avis *Dybbølposten* forholdt sig betydelig mere nøgternt.



Om natten til den 10. september, hvor Nordkorpset havde indtaget en stærk stilling på Dybbøl Banke, tog man et nyt middel i brug: det elektriske lys, hvilket vakte stor opmærksomhed

Hærstyrken bestod af det IX tyske Armékorps med hovedkvarter i Altona. Korpsets to divisioner, 17. og 18. havde sine enheder garnisoneret rundt omkring i Slesvig, Holsten og Mecklenborg, i Flensborg og Sønderborg således Schleswig-Holsteinisches Füsilier-Regiment nr. 86. Flådestyrken, som hovedsagelig havde hjemsted i Kiel, bestod af ca. 50 større og mindre skibe fra kejseryachten, hjuldamperen Hohenzollern, over et større antal store panserskibe, heriblandt tre østrigske på gæstevist, til et antal små vimse torpedobåde. Hvor mange soldater, der deltog, er lidt usikkert, men

et realistisk bud er mindst 17.000 mand landtropper af alle våbenarter. Hertil kom marinen med flere tusinde mand i form af skibsbesætninger og landgangstropper.

17. Division under generalløjtnant Fink von Finkenstein spillede rollen som fjenden, Sydkorpset kaldet, og havde tidligt om morgenen mandag 8. september besat højderne ved Dybbøl, bl.a. nogle af skanserne fra den nogle år tidligere nedlagte "Festung Sonderburg-Düppel".

18. Division, Nordkorpset kaldet, under generalløjtnant Wilhelm von Scherff var samlet på Als omkring Sønderborg. Om morgenen den 8. september foretog Nordkorpset overgang over Allsund. Den første infanteribataljon førtes over i pontoner og både mellem Sdr. Havnegade og Sundgade, de følgende bataljoner fulgt af artilleri og kavaleri gik over Pontonbroen og rykkede frem mod Dybbøl, hvorfra Sydkorpset blev fordrevet mod Bøffelkobbøl og Gråsten.

Forløbet af manøvren var selvfølgelig planlagt i detaljer. "Kamphandlingerne", hvor der blev forbrugt store mængder af løst krudt, ikke mindst fra skibsartilleriet, udspillede sig over nogle forholdsvis korte tidsrum i dagtimerne, men der var også tid til frokoster på Hohenzollern og artilleriskoleskibet Mars og til en storstilet "Kejserparade" på Nybøl Vestermark, hvor kejserinde (og dronning af Preussen) Auguste Victoria blev udnævnt til chef for Füsilier-Regiment nr. 86, som herefter kunne føje "Königin" til sit navn. Begivenheden blev mindet ved rejsning af et mindesmærke, som imidlertid blev spoleret i 1918. En bronzetavle fra mindesmærket findes på Sønderborg Slot.

Manøvren sluttede kl. 6 om morgenen onsdag den 10. september



For- og bagside af mindemedalje som sigter til flådens deltagelse i manøvren fra Vemmingbund

ved det preussiske Sejrsmindesmærke (sprængt i 1945) nær Dybbøl Mølle, hvor kejser Wilhelm kaldte de beredne officerer sammen til evaluering. Om eftermiddagen var der flådeparade i bugten ud for den nuværende

lystbådehavn. De mange deltagende skibe lå opankrede i to rækker, og Hohenzollern med kejseren ombord, fulgt af krydserkorvetten Irene under kommando af kejserens bror, prins Heinrich, passerede to gange skibsrækken under en øredøvende salut af en halv times varighed. Og hermed var manøvren slut.



For- og bagside af mindemedalje som sigter til en feltgudstjeneste ved Hjertehøjen i Gråsten slotspark søndag den 7. september 1890 kl. 10

Tidens mani for at fejre slige begivenheder gennem rejsning af mindesmærker og udgivelse af mindemedaljer, satte sig også spor her, idet der kendes ikke mindre end syv forskellige medaljer og to mindesmærker. Her skal blot vises og omtales et par stykker.

Den stort anlagte manøvre blev langt fra den opmuntring for den sønderborgske tyskhed, som mange havde ventet sig. Fortagsomme udenbys personer havde lejet gode udsigtspladser, bl.a. Dybbøl Mølle, Slotsmøllen og Fort Herwarth, og havde opbygget tilskuertribuner med over 2000 nummererede pladser, som forsøgte udlejet til skuelystne til skyhøje priser. Publikum svigtede imidlertid næsten totalt, og de som endelig kom, beklagede sig over at de intet kunne se.

Omtale af Kejsermanøvren 1890 findes naturligvis i flere tyske aviser, men mest udførligt i Sonderburger Zeitung, samt de dansk-sprogede Dybbølposten og Flensborg Avis. Desuden bragte de tyske illustrerede blade Illustrirte Zeitung, Über Land und Meer og Die Gartenlaube beretninger med illustrationer, hvoraf her gengives et par smagsprøver.

Pudsigt nok kendes stort set ingen fotografier fra Kejsermanøvren 1890, men skulle der være læsere som ligger inde med billeder og oplysninger, hører Arkivet gerne herom.

Erik Husted